

29/1 - 5/3/72

"IN EN OM DE DOM"

Een "Drieluik met de voorstelling van Christus aan het Kruis" (cat. 1952 nr. 285) uit het midden van de 15e eeuw is niet alleen één van de oudste schilderijen met de voorstelling van de Dom. Bij een rondgang door het Centraal Museum, vooral op de historische afdeling, kan de bezoeker meerdere voorstellingen van de Dom aantreffen. Aanvullend bij deze Dom-gezichten heeft het Centraal Museum in zijn serie kleinere tentoonstellingen uit eigen bezit, welke in hoofdzaak bestaan uit werken die meestal in depot opgeborgen zijn, een aantal schilderijen opgehangen met als thema "IN EN OM DE DOM".

Vermoedelijk uit 1655 is het schilderij "Gezicht in de Korte Nieuwstraat" (cat. 1952 nr. 2) van Folpert van Ouwen Allen. In 1675, twintig jaar nadat hij dit werk moet vervaardigd hebben, word deze Utrechtse kunstenaar hofschilder van Keizer Leopold van Oostenrijk, voor wie hij de hoofdsteden van zijn provincies in vogelvlucht gezien schilderde.

Een tiental jaren voor Folpert van Ouwen Allen dit werk schilderde, waar Domtoren en -kerk op de achtergrond als een decor het geheel beheersen, moet het schilderij van een onbekend Utrechts kunstenaar vervaardigd zijn, voorstellende een "Gezicht op de Wittevrouwenpoort met omgeving" (cat. 1952 nr. 302). De vroegere Wittevrouwenpoort, met op de achtergrond boven een huizenrij de Domtoren uitstokend, is hier in een landelijke omgeving vanuit het Noorden gezien.

Naïef aandoend zijn "De aanstelling en beëdiging der nieuwe regeringsleden op 8-8-1786" (cat. 1952 nr. 319) en "Beëdiging der burgergecommitteerden op 2-8-1786" (cat. 1952 nr. 318) van een onbekend Utrechts schilder. Achter de huizen op de Neude prijkt de Domtoren, waarop ter gelegenheid van de plechtigheden, de Utrechtse vlag is uitgestoken.

Pieter Jan van Liender, telg uit een Utrechtse kunstenaarsfamilie, schilderde, vermoedelijk in 1760, een "Gezicht op de Gaardbrug" (cat. 1952 nr. 174), gezien vanuit het Zuiden. Op de achtergrond staat centraal de Domtoren.

Van dezelfde kunstenaar is een "Gezicht op de Stadhuisbrug met omgeving" (cat. 1952 nr. 175) uit 1764. Links op de voorgrond het huis Het Keizerrijk en de Stadskraan - dit is de hijskraan die bij het laden en lossen langs de gracht werd gebruikt - , de huizen Hasenberch en Lichtenberch (het oude Stadhuis) met doorkijk naar de Vismarkt en met op de achtergrond de Dom. Rechts enkele huizen van de Oude Gracht.

R03479
CENTRAAL MUSEUM
UTRECHT
AGNIETENSTRAAT

in chi
Een zeer fijn winterlandschapje uit het midden van de 18e eeuw is van de hand van de Amsterdammer Jan ten Compe. Het is een "Gezicht op de Catharijnesingel met de stadswal en Smeetoren" (cat. 1952 nr. 1054),

Rechts op de stadswal staat een molen, links de Smeetoren, ingericht als sterrekundig observatorium. Achter de wal rijzen de daken der huizen op met de Domtoren, de Geertekerk en de toren van de Buurkerk.

Eveneens een winter-tafereeltje is van de hand van Hendrik van Oort. Het stelt een "Gezicht op de Geertebrug" voor (cat. 1952 nr. 210). De Geertebrug is vanuit het Zuiden gezien, met doorkijk naar de Smee-, Wees- en Hamburgerbrug; een aantal huizen van de Oude Gracht en de Domtoren.

Van dezelfde schilder is een "Gezicht op de Pausdam en Achter de Dom" (cat. 1952 nr. 208) van omstreeks 1820.

Pieter van Oort, zoon en leerling van Hendrik, schilderde in 1824 een "Gezicht in de kloostergang van de Dom" (cat. 1952 nr. 213) en in 1822 "De kloostergang van de Dom" (cat. 1952 nr. 214).

Bij het "Gezicht op de Stadhuisbrug en omgeving" (cat. 1952 nr. 68) van Reinier Craeyvanger verrijst weer de statige Domtoren met ervoor het huis Het Keizerrijk met de Stadswaag, het Stadhuis en de Vismarkt.

Een "Gezicht op de Neude" (inv. nr. 12957) van een onbekend schilder is interessanter uit historisch dan uit kunsthistorisch standpunt.

Gerard Wiesman, van beroep timmerman, schilderde als dilettant een aantal stadsgezichten, waaronder een "Gezicht op het Pieterskerkhof" (cat. 1952 nr. 340) uit 1887. Vanaf het Pieterskerkhof krijgen we een doorkijk naar Achter St. Pieter en de vroegere Voetiussteeg met op de achtergrond Dom en Domtoren, vanuit het Oosten gezien.

Van meer recente datum zijn "Gezicht op Utrecht met bloeiende appelboom" (1917) (inv. nr. 13756) van Charley Toorop en twee interieurs van de Domkerk, respectievelijk uit 1929 en 1928, (inv. nr. 13549 en 13550) van Elisabeth-Marie Adriani-Hovy.

Merkwaardig is het feit dat Charley Toorop haar "Gezicht op Utrecht" vervaardigd heeft vanuit het huis van Mevr. A. Mulder-van de Graaf, vroegere eigenaresse van het schilderij, die aan de van Ostadelaan 117 bis woonde.